

СЕКЦІЯ № 2 ФІЛОСОФІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Бринюк Катерина Валеріївна

аспірантка кафедри політичних теорій

Національного університету «Одеська юридична академія»

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Сьогодні, кожна людина, незалежно від статі, зіштовхується з питанням гендерних стереотипів. Під гендерними стереотипами розуміють узагальнені усталеві уявлення про те, якими мають бути чоловіки й жінки та якою діяльністю вони повинні займатися. Викорінення сексизму, стереотипізації є актуальним питанням, оскільки саме на основі застосування гендерних упереджень виникає різного роду дискримінація, яка являє собою масштабну проблему всього людства.

Шкідливі гендерні судження є поширеними порушенням прав людини. На жаль, такі «стандарты» й досі продовжують непомітно формувати суспільство, пропагуючи токсичну маскуліність й фемінність. А дискримінація щодо жінок зберігається як у державній, так і в приватній сферах, під час конфліктів і в умовах миру.

Гендерні стереотипи обмежують здатність жінок розвивати особисті якості, будувати кар'єру, робити вибір щодо власного життя. Шкідливі стереотипи можуть бути як негативні (наприклад, жіноча логіка), так і позитивні (наприклад, жінки чуйні). Тому важливо, щоб правозахисні механізми міжнародних організацій, держав фокусувалися не лише на негативних шаблонах.

Методами запобігання та боротьби з стереотипізацією можуть бути політичні програми, стратегії, плани, законодавчі, виконавчі, адміністративні, бюджетні та регуляторні інструменти. Несвідомі упередження можна усувати через підвищення обізнаності, навчання і освіти, а викорінення сексизму

необхідно здійснювати за допомогою нормативно-правових актів.

Слід зазначити, що на сьогодні, Комітет міністрів і Парламентська асамблея Ради Європи прийняли велику кількість конвенцій та рекомендацій, які скеровують процеси розвитку гендерної рівності в Європі та в усьому світі. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція) є основним європейським договором про права людини: Стаття 1 Конвенції гарантує права та свободи, що поширюються на кожного, хто перебуває під юрисдикцією 47 держав-членів Ради Європи. Принцип недискримінації за ознакою статі гарантують стаття 14 і Протокол 12 до Конвенції. Крім того, Європейська соціальна хартія встановлює реалізацію економічних та соціальних прав без дискримінації. Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) широко визнають як найбільш всеохопний міжнародний документ у боротьбі з насильством щодо жінок і домашнім насильством у багатьох його формах [3, с. 7].

Рекомендації Комітету міністрів та резолюції Парламентської асамблеї, що стосуються гендерної рівності, охоплюють низку різних питань, зокрема питання боротьби із дискримінацією за ознакою статі, викорінення сексистської лексики, захисту жінок від насильства, досягнення збалансованої участі жінок і чоловіків у процесі прийняття політичних та суспільних рішень, гендерної рівності в освіті та спорті, у галузі ЗМІ та аудіовізуальній сфері, забезпечення стандартів та механізмів гендерної рівності, захисту та просування прав жінок і дівчат з обмеженими можливостями, забезпечення гендерної рівності в медіа. Вони надають державам-членам ключові стандарти для розробки законодавства та здійснення політики на національному рівні, що відповідатимуть усталеним міжнародним стандартам у сфері гендерної рівності [3, с. 8].

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) стала першим міжнародним договором, у якому встановлюються зобов'язання щодо прав людини, зокрема, стосовно стереотипів та гендерних стереотипних

суджень. Важливо відзначити, що положення Конвенції регулярно розглядалися в процесі конструктивного діалогу між Комітетом CEDAW та державами-учасницями, при цьому Комітет поклав відповідальність за неповне виконання цих положень на держави-учасниці. Комітет CEDAW визнав, що в кожному з основних положень Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок передбачаються зобов'язання стосовно усунення гендерних стереотипів/стереотипних суджень [2, с. 19].

Україні загалом притаманні певні особливості гендерних стереотипів через радянське минуле. Залученіть жінок до розбудови соціалізму на рівні з чоловіками в часи СРСР означало, що «жіноче» питання є розв'язаним і жінки мають «рівні» права з чоловіками. Проте, в приватній сфері розподіл обов'язків залишається в основному традиційним – жінки продовжують вести господарство, доглядати та виховувати дітей, попри те, що й активно працювати. Однак, останнім часом наша держава значно просунулася у вивченні та осмисленні гендерної проблематики. Державна політика, на сьогодні, проводиться з урахуванням міжнародних документів, підписаних Україною. Це, зокрема, Загальна декларація прав людини, 1948 р.; Міжнародний пакт про громадські та політичні права, 1966 р.; Статут Організації Об'єднаних Націй, 1945 р.; Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок, 1967 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами, 1949 р.; Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок, 1979 р.; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р.; Пекінська декларація, 1995 р. та інші.

Серед основних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію жінками і чоловіками своїх рівних прав і можливостей, є Конституція України, яка закріпила рівність прав жінки і чоловіка. Так, відповідно до статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Гендерне законодавство окрім Конституції України також складається з таких законодавчих

актів, як Кодекс законів про працю України, Сімейний кодекс України, Цивільний кодекс України та Кримінальний кодекс України, закони України про освіту, пенсійне забезпечення, державну допомогу сім'ям з дітьми, охорону праці, Основи законодавства України про охорону здоров'я та інші.

Незважаючи на те, що прогрес помітний, до реального досягнення рівноправ'я жінок та чоловіків на практиці ще далеко. Долати гендерні стереотипи в Україні та в усьому світі буде ще не одне покоління. Необхідним є організація спільних заходів державних органів влади, міжнародних організацій та суспільства в цілому з метою вироблення спільного бачення подальших дій щодо ефективної реалізації принципу гендерної рівності в публічній і приватній сфері відносин. Один із напрямків – проведення широких інформаційних кампаній, спрямованих на викорінення стереотипів щодо ролей жінок і чоловіків, підвищення рівня обізнаності жінок.

Джерела:

1. Конституція України. К., 2006. 62с.
2. Національна Асамблея людей з інвалідністю України: Права людини: жінок та дівчат з інвалідністю. Короткий посібник з питань інтерсекційного підходу до виконання Конвенцій CEDAW та CRPD в Україні. К., 2019. 64 с.
3. Рада Європи [Електронний ресурс]: Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки. URL: <https://inlnk.ru/ВраpZ>

Науковий керівник – д.політ.н., професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія» Вітман К. М.